

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ У ПІСЛЯОКУПАЦІЙНИЙ ПЕРІОД У КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Романов Дмитро Володимирович,
аспірант кафедри економіки та публічного управління
Полтавського державного аграрного університету
ORCID ID: 0009-0006-7111-8227

У статті висвітлено результати дослідження відмінностей між поняттями реінтеграції та відновлення територій України крізь призму публічного управління. Встановлено, що зазначені поняття в сучасному науковому дискурсі та практиці державної політики відображають різні за змістом, метою та інструментами напрями діяльності держави. Відновлення територій насамперед пов'язане з відбудовою фізичної інфраструктури, економічної активності, соціальних послуг та інституційної спроможності органів влади, які зазнали руйнувань унаслідок бойових дій та окупації. Натомість реінтеграція розглядається як комплексний політико-управлінський процес відновлення суспільних зв'язків, правового простору, довіри до державних інститутів, громадянської ідентичності та соціальної згуртованості населення деокупованих територій. Здійснено порівняльний аналіз ключових характеристик обох процесів за такими критеріями, як сутність, мета, об'єкти впливу, пріоритетні завдання, безпека та очікувані результати. Доведено, що ці поняття не є взаємовиключними: відновлення без реінтеграції може призвести до ситуації, коли інфраструктура відбудована, але населення не інтегроване у суспільно-політичний простір, а реінтеграція без відновлення ускладнює повернення населення. Акцентовано увагу на тому, що політику реінтеграції доцільно розглядати як стратегічний напрям трансформації публічного управління, спрямованого на відновлення легітимності державної влади, забезпечення інклюзивного врядування та формування стійких механізмів взаємодії між державою і громадянами. Зроблено висновок, що концептуальне розмежування понять «відновлення» та «реінтеграція» має важливе значення для формування державної політики післявоєнного розвитку України, визначення пріоритетів діяльності органів публічної влади та розроблення комплексних програм післяокупаційного врегулювання і сталого розвитку територій.

Ключові слова: публічне управління, післяокупаційний період, трансформація, реінтеграція, відновлення територій, соціальна згуртованість, відбудова, державна політика, інституційна спроможність.

Romanov Dmytro. CONCEPTUAL DIFFERENCES BETWEEN REINTEGRATION AND POST-OCCUPATION TERRITORIAL RECOVERY IN UKRAINE WITHIN THE FRAMEWORK OF PUBLIC GOVERNANCE

The article presents the results of a study examining the differences between the concepts of reintegration and territorial recovery in Ukraine through the lens of public governance. It has been established that these concepts, within contemporary academic discourse and public policy practice, represent distinct areas of state activity that differ in terms of content, objectives, and implementation instruments. Territorial recovery is primarily associated with the reconstruction of physical infrastructure, the restoration of economic activity, social services, and the institutional capacity of public authorities that have been damaged or destroyed as a result of hostilities and occupation. In contrast, reintegration is considered a comprehensive political and governance process aimed at restoring social ties, the legal framework, trust in state institutions, civic identity, and social cohesion among the population of de-occupied territories. A comparative analysis of the key characteristics of both processes was conducted according to such criteria as their essence, objectives, objects of influence, priority tasks, security dimension, and expected outcomes. The study demonstrates that these concepts are not mutually exclusive: recovery without reintegration may result in a situation where infrastructure is rebuilt but the population remains disconnected from the socio-political space, whereas reintegration without recovery complicates the return of residents and the restoration of normal living conditions. Particular attention is paid to the fact that reintegration policy should be viewed as a strategic direction of public governance transformation aimed at restoring the legitimacy of state authority, ensuring inclusive governance, and establishing sustainable mechanisms of interaction

between the state and citizens. It is concluded that the conceptual distinction between the notions of “recovery” and “reintegration” is of significant importance for shaping Ukraine’s post-war development policy, determining the priorities of public authorities, and designing comprehensive programs for post-occupation settlement and sustainable territorial development.

Key words: *public governance, post-occupation period, transformation, reintegration, territorial recovery, social cohesion, reconstruction, public policy, institutional capacity.*

Вступ. Тривалість війн, які руйнують звичне життя, економіку та людські стосунки, важко спрогнозувати, але однозначно, рано чи пізно, – вони завершуються. Проте наслідки воєн можуть тривати в довгостроковій перспективі, якщо вони суттєво змінять інституційне середовище країни, обмеживши верховенство права, економічні свободи та права людини, про що пишуть Дані Родрік, Арвінд Субраманіан та Франческо Треббі [1]. У процесі військового конфлікту частина або вся територія країни може бути тимчасово взята під контроль адміністрацією завойовника без набуття законного суверенітету над цією територією (окупована). На територіях, які довгий час перебували під окупацією і потрапили під повну заміну інститутів влади, ситуація з відновленням публічної влади буде найскладнішою, але й на підконтрольній українському уряду території держави інституційне середовище зазнало серйозних змін. Посилилася централізація і були розширені повноваження центральних органів виконавчої влади та військових адміністрацій, запроваджено режим воєнного стану та спеціальні правові режими, переорієнтовано економічну політику на забезпечення оборонних потреб тощо. Таким чином, трансформація функціонування системи державного управління та місцевого самоврядування стосуватиметься як територій, що перебували під тимчасовою окупацією, так і неокупованих територій і в цьому зв’язку важливо забезпечити узгодженість принципів і процедур організації влади.

Матеріали та методи. У науковій літературі, присвяченій відновленню держав після другої світової війни, переважна увага приділялася складовим політики відбудови зруйнованих промислових підприємств, об’єктів соціальної сфери, житла, що обумовлено масштабами руйнувань в СРСР і багатьох європейських країнах. Про це пишуть З. Римар і В. Корнієнко [2], С. Іванов [3], Д. Серьогіна, Г. Базецька і Г. Жовтяк [4], Н. Степаненко і О. Курілець [5]. Т. Джадт в книзі «Після війни. Історія Європи від 1945 року» пише: «На сході білоруське місто Мінськ під кінець війни було зруйноване на 80%; Київ в Україні перетворився на тлілі руїни; а польську столицю Варшаву педантично підпалювала та підривала вибухівкою, будинок за будинком, вулицю за вулицею, німецька армія в міру свого відступу восени 1944 року» [6]. Автор наводить вража-

ючі цифри руйнування результатів людської праці: у Радянському Союзі під час війни було зруйновано 70 тисяч сіл та 1700 міст, а також 32 тисячі заводів та 65 тисяч кілометрів залізниці [6], що потребувало необхідності перебудови усієї системи управління, тому досить швидко поняття «відновлення» почало інтерпретуватися як складне явище економічного, соціального, політичного і демографічного характеру.

У даний час в Україні формуються два окремих, мало пов’язаних між собою підходи до розроблення механізмів післяокупаційної трансформації публічного управління: 1) реінтеграція деокупованих територій у загальний державний простір; 2) план комплексного відновлення України і реформування влади в рамках виконання зобов’язань щодо вступу в ЄС. У 2024 році Верховна Рада України ратифікувала Ukraine Facility Plan – план комплексного відновлення та змін на період 2024–2027 років [7], у рамках якого передбачено залучення європейських інвестицій для будівництва сучасної інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу, забезпечення доступу до якісної освіти та охорони здоров’я, а також підвищення прозорості та ефективності публічного управління.

Мета статті – дослідити концептуальні відмінності реінтеграції та відновлення територій України у післяокупаційний період у контексті публічного управління.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Застосування системного підходу дало змогу розглянути реінтеграцію та відновлення територій як взаємопов’язані складові єдиного процесу післяокупаційної трансформації системи публічного управління. За допомогою структурно-функціонального методу визначено напрями функціональної трансформації публічного управління у післяокупаційний період. Порівняльний метод використано для виявлення концептуальних відмінностей між поняттями «реінтеграція» та «відновлення територій» за критеріями мети, змісту, об’єктів впливу, пріоритетних завдань, безпека та очікуваних результатів. Метод аналізу та синтезу дозволив узагальнити існуючі наукові підходи до трактування зазначених категорій і сформувати авторське бачення їх співвідношення в системі публічного управління. Логіко-семантичний

метод застосовано для уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження, а метод узагальнення – для формулювання висновків і практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної політики у сфері післявоєнної відновлення та реінтеграції територій України.

До сукупності матеріалів і документів, на підставі вивчення змісту яких досліджувалися процеси відновлення та реінтеграції у післявоєнний період, були включені: ряд вітчизняних і міжнародних нормативно-правових документів, документи концептуального, аналітичного та стратегічного характеру, дослідження вітчизняних і зарубіжних учених з питань постконфліктного врегулювання і реформи публічного управління, власні спостереження автора.

Результати. Завершення війни в Україні також вимагатиме трансформації функціонування системи державного управління та місцевого самоврядування як на територіях, що перебували під тимчасовою окупацією, так і на неокупованих територіях, і в цьому зв'язку важливо забезпечити узгодженість принципів і процедур організації влади. Поняття «післявоєнна трансформація публічного управління» в контексті даного дослідження використовується в такому значенні: це багатовимірний паралельний процес повернення легітимної влади на деокуповані території під час їх реінтеграції та відродження демократичного формату системи влади на територіях, що не були окуповані, спрямований на забезпечення правопорядку, надання базових послуг населенню та відновлення довіри громадян до державних інститутів. Сутність післявоєнної трансформації публічного управління полягає не лише у відновленні діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, утворених на основі проведення демократичних виборів, а й у створенні спроможної системи управління, здатної забезпечити повернення територій до єди-

ного політико-правового, соціально-економічного та гуманітарного простору держави.

Сутнісна відмінність між теоретичними основами реінтеграції та відновлення обумовлюється предметом, цілями, механізмами та кінцевими результатами названих процесів. Хоча процеси реінтеграції та відновлення є взаємопов'язаними, вони описують різні аспекти післяконфліктних трансформацій (табл. 1). Концептуальна різниця між цими двома складовими післявоєнної трансформації публічного управління полягає в такому:

– в теорії реінтеграції територія ідентифікується передусім як соціально-політичний простір, у якому ключовим завданням є повернення легітимності влади, довіри, суспільної єдності та включення населення у процеси державотворення;

– в теорії відновлення територію розглядають переважно як об'єкт реконструкції та розвитку, коли основна увага приділяється ресурсам, інфраструктурі та забезпеченню функціонування соціально-економічної системи.

Ці теорії не є взаємовиключними: відновлення без реінтеграції може призвести до ситуації, коли інфраструктура відбудована, але населення не інтегроване у суспільно-політичний простір, а реінтеграція без відновлення ускладнює повернення населення та формування довіри через низьку якість життя. Тому для деокупованих територій доцільно застосовувати комплексний підхід, де відновлення (відбудова території та забезпечення функціонування системи публічного управління) виступає матеріальною основою, а реінтеграція (повернення територій та людей до державного простору) – інституційною та соціальною складовою.

Теоретичну основу реінтеграції формують кілька концептуальних підходів:

– інституційний підхід: увага зосереджується на відбудові державних інститутів, легітимності влади

Таблиця 1

Концептуальна відмінність між теоріями реінтеграції та відновлення

Критерій	Теорія реінтеграції	Теорія відновлення
Сутність	Повернення територій, населення та інститутів у єдиний політико-правовий простір держави	Відбудова та відновлення функціонування територій, систем і ресурсів після руйнувань
Об'єкт впливу	Соціальні, політичні та інституційні зв'язки між державою і територіями	Економіка, інфраструктура, соціальна сфера, матеріальні та людські ресурси
Головна мета	Відновлення суспільної єдності, публічного управління та довіри	Відновлення життєдіяльності територій та забезпечення розвитку
Пріоритетні завдання	Інституційна інтеграція, примирення, соціальна згуртованість, правова інтеграція	Відбудова інфраструктури, економічне стимулювання, реконструкція систем управління
Безпека	Зосередження уваги на демілітаризації, довірі та стабілізації	Зосередження уваги на фізичному відновленні та стійкості систем
Результат	Інтегроване суспільство та функціонування державних інститутів на усій території	Безпечна територія з відбудованою інфраструктурою і економікою

Джерело: узагальнено автором

та управлінської спроможності; реінтеграція розглядається як частина довгострокового процесу відновлення миру та довіри між державою та громадянами;

- підхід перехідного правосуддя, що пов'язаний із питаннями відповідальності, примирення та подолання наслідків воєнного конфлікту;

- безпековий підхід орієнтує політику на захист прав, свобод і добробуту населення.

Концепція стратегії повоєнного відновлення та розвитку України, розроблена Національним інститутом стратегічних досліджень, включає перелік імперативів її побудови [8]:

- збереження соціальної згуртованості, зміцнення стійкості, посилення солідарної відповідальності суспільства за відбудову країни;

- досягнення збалансованості економічного та соціального розвитку;

- залучення (інклюзія) якнайширшого кола суб'єктів до відновлення;

- забезпечення обороноздатності та національної стійкості;

- забезпечення безпеки в коротко-, середньо- та довгостроковому періодах;

- утвердження правових засад розвитку національної економіки;

- розширення відкритості для міжнародних потоків товарів та фінансових ресурсів.

Як бачимо, зобов'язуючі принципи концепції формування стратегії повоєнного відновлення України насамперед стосуються модернізації інституційного середовища та утвердження демократичних і

правових основ побудови української державності. Практичний досвід повоєнного відновлення європейських країн ліг в основу теорії відновлення влади та державності після конфліктів, яка виходить за межі простої фізичної реконструкції (відбудови мостів, доріг, будинків) і охоплює трансформацію економіки, інституційну розбудову, перехід до сталого розвитку й забезпечення безпеки та трансформацію публічної влади [9–12]. Обґрунтовуючи теоретико-методологічну основу трансформації публічної влади у післяокупаційний період, не можна оминати особливості цього періоду, що обумовлюватимуть специфіку процесу відновлення (табл. 2).

Так, необхідність функціонування інститутів публічного управління в умовах підвищеної небезпеки та загроз повторної дестабілізації суттєво впливатиме на трансформацію системи публічної влади, зумовлюючи її адаптацію до потреб суспільства в захисті та посилюючи безпекову складову повсякденної діяльності публічних службовців. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування змушені будуть інтегрувати питання безпеки у всі напрями своєї діяльності («безпека в усіх політиках») – від просторового планування та відбудови інфраструктури до надання адміністративних і соціальних послуг. Трансформація публічного управління, виходячи з цього, відбуватиметься у напрямі формування моделі «безпеково орієнтованого управління», де захист населення стає одним із ключових пріоритетів державної та місцевої політик [13; 14]. В умовах постійних ризиків також

Таблиця 2

Специфіка трансформації публічного управління у післяокупаційний період

Особливості періоду	Цільова спрямованість органу публічної влади	Напрями трансформації
Підвищена небезпека	Налагодження функціонування управлінських інститутів в умовах збереження загроз повторної дестабілізації	– Безпеково-орієнтоване управління; – швидкість реагування; – цифровізація управління
Ослаблені або не працюючі інститути влади	Відновлення або створення нових інститутів, оптимізація управлінських процедур	– Створення кадрового резерву; – перегляд функцій і повноважень; – спрощення адміністративних процедур
Правова невизначеність	Відновлення документів, реєстрів, прав власності та правового статусу громадян	– Посилення сервісної функції; – інтеграція баз даних; – міжвідомча співпраця
Психологічна травмованість населення	Подолання суспільної поляризації та формування суспільної згуртованості	– Інклюзивне управління; – широкий суспільний діалог; – врахування потреб різних соціальних груп
Ресурсна обмеженість	Відновлення за умов дефіциту фінансових, кадрових та матеріально-технічних ресурсів	– Концентрація ресурсів; – фінансовий моніторинг; – публічно-приватне партнерство
Полісуб'єктність управління	Налагодження взаємодії центральних органів влади, місцевого самоврядування, військових адміністрацій, міжнародних партнерів та громадського сектору	– Міжвідомча координація та взаємодія; – партисипативне управління; – міжнародне партнерство.

Джерело: авторська розробка.

зростає потреба у швидкому реагуванні на кризові ситуації, що зумовлює розвиток адаптивних, гнучких антикризових моделей управління, що обумовлює перехід до більш оперативних форм координації та взаємодії між різними суб'єктами публічного управління.

Трансформація системи публічного управління передбачає підвищення інституційної стійкості та спроможності органів місцевого самоврядування, на які покладатимуться нові функції у сферах цивільного захисту, гуманітарного реагування, відновлення територій та управління людськими ресурсами. У теорії відновлення країн (у широкому сенсі, включно з відбудовою інфраструктури, відновленням влади, інституційної спроможності та права) після військових конфліктів можна виділити декілька основних концепцій, які у певному співвідношенні використовувалися в усіх постконфліктних середовищах. Частина з них більше спрямована на економічне відродження, частина має політичний характер.

Грунтуючись на висновках учених, які досліджували принципи і напрями постконфліктного відновлення [15–18], слід зазначити, що воно має бути поетапним і поєднувати безпекову складову з інституційним відновленням. Важливість відновлення інституційної спроможності, відповідальності та посилення результативності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування обумовлена високою ймовірністю необхідності координації міжнародної допомоги та спрямування її на розв'язання найбільш важливих проблем територіальних громад, які можуть відрізнятись в залежності від типу території. Очевидно, що концептуальну основу післявоєнної трансформації публічного управління складе інтеграційний механізм, що поєднуватиме елементи усіх основних концепцій постконфліктного відновлення, про що свідчить і досвід зарубіжних країн, вимушених долати постконфліктні кризи.

Висновки. Отже, результати дослідження дозволяють розглядати реінтеграцію, як процес, спрямований на відновлення єдиного політико-правового, соціального та гуманітарного простору держави шляхом повернення довіри до влади, забезпечення суспільної згуртованості, відновлення легітимності інститутів та включення населення деокупованих територій у процеси державотворення. Відновлення, своєю чергою, орієнтоване на реконструкцію інфраструктури, відродження економічної активності, забезпечення функціонування соціальної сфери та формування матеріальної основи для сталого розвитку територій. Тому післявоєнна трансформація публічного управління постає комплексним процесом, який поєднує елементи реінтеграції та відновлення і передбачає не лише повернення легітимної влади на деокуповані території, а й модернізацію інститутів публічного управління відповідно до демократичних стандартів та європейських принципів врядування. Ефективна модель післявоєнної трансформації публічного управління має ґрунтуватися на інтеграції безпекового, інституційного, соціального та економічного компонентів. При цьому відновлення повинно створювати матеріальні та організаційні передумови для повернення населення до нормального життя, а реінтеграція – забезпечувати відновлення суспільної єдності, довіри до державних інститутів та стійкості демократичного врядування.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні механізмів взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, міжнародних партнерів та громадянського суспільства в процесі післявоєнної трансформації публічного управління, а також у визначенні критеріїв оцінювання результативності реінтеграційних і відновлювальних заходів на деокупованих територіях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Rodrik D., Subramanian A., Trebbi F. Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Integration and Geography in Economic Development. International Monetary Fund, 2002. 47 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp02189.pdf> (дата звернення 03.05.2026).
2. Рymar З. І., Корнієнко В. О. «План Маршалла»: роль і значення для Європи. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29849> (дата звернення 08.05.2026).
3. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. Економіка України. 2019. № 1 (686). С. 75–89.
4. Серьогіна Д. О., Базецька Г. І., Жовтяк Г. А. Світовий досвід повоєнного економічного відновлення територій. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2224/2147/> (дата звернення 08.05.2026).
5. Степаненко Н. В., Курілець О. О. Сутність, поняття і зміст повоєнного відновлення держави: теоретико-правовий аспект. *Legal Bulletin*. 2023. № 4. С. 35–41.

6. Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 р. URL: <https://coollib.com/b/515667/read> (дата звернення 08.05.2026).
7. Верховна Рада ратифікувала Ukraine Facility Plan – план комплексного відновлення та змін на період 2024-2027 років. URL: <https://decentralization.ua/news/18190> (дата звернення 07.05.2026).
8. Концепція стратегії повоєнного відновлення та розвитку України. Національний інститут стратегічних досліджень, 2022. 16 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf> (дата звернення 10.05.2026).
9. Cohen P. Lessons from the Nationalization Nation: State-Owned Enterprises in France. Dissent, 2010. URL: <https://dissentmagazine.org/article/lessons-from-the-nationalization-nation-state-owned-enterprises-in-france/> (дата звернення 10.05.2026).
10. Brett S. The German Defense-Industrial Zeitenwende: Implications for Transatlantic Security. Strategic Perspectives, 2025. 65 p. URL: <https://digitalcommons.ndu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1043&context=inss-strategic-perspectives> (дата звернення 10.05.2026).
11. Knowles Ch. Germany 1945–1949: a case study in post-conflict reconstruction. URL: <https://historyandpolicy.org/policy-papers/papers/germany-1945-1949-a-case-study-in-post-conflict-reconstruction/> (дата звернення 10.05.2026).
12. Постолюк В. О. Світовий досвід повоєнного відновлення економіки: шляхи імплементації в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2025. Вип. 29. С. 60–71. URL: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/economics/article/view/397/504> (дата звернення 10.05.2026).
13. Галгаш М. Р. Проблематика формування безпекоорієнтованого управління в організаціях. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2024. № 4 (284). С. 5–14. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/download/930/888/909> (дата звернення 11.05.2026).
14. Івануса А. І., Смельяненко С. О., Морщ Є. В. Методи та моделі безпеко-орієнтованого управління зацікавленими сторонами проєктів у системі цивільного захисту. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2019. № 19. С. 36–43.
15. Полчанов А. Ю. Постконфліктне відновлення як система. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 33-39.
16. Тищенко Є. О. Сутність та особливості практичної реалізації теорії постконфліктного відновлення. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2025. № 33. С. 11-17.
17. Hamre J. J., Gordon R. S. Toward Postconflict Reconstruction. *The Washington Quarterly*. 2002. Vol. 25. Is. 4. P. 85–96. URL: https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/twq/fall2002/twq_fall2002h.pdf (дата звернення 11.05.2026).
18. Del Castillo G. Rebuilding War-Torn States: The Challenge of Post-Conflict Economic Reconstruction. Oxford, 2008. 464 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/227467734_Rebuilding_War-Torn_States_The_Challenge_of_Post-Conflict_Economic_Reconstruction (дата звернення 11.05.2026).

REFERENCES:

1. Rodrik D., Subramanian A., Trebbi F. (2002). Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Integration and Geography in Economic Development International Monetary Fund, 47 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp02189.pdf>
2. Rymar Z. I., Korniienko V. O. (n. d.). “Plan Marshalla”: rol i znachennia dlia Yevropy [“The Marshall Plan”: Its Role and Significance for Europe]. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29849> [in Ukrainian]
3. Ivanov S. V. (2019). Ekonomichne vidnovlennia i rozvytok krain pislia zbroinykh konfliktiv ta voien: nevtracheni mozhlyvosti dlia Ukrainy [Economic Recovery and Development of Countries after Armed Conflicts and Wars: Opportunities Not to Be Missed for Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*. № 1 (686). S. 75–89 [in Ukrainian]
4. Serohina D. O., Bazetska H. I., Zhovtiak H. A. (2023). Svitovi dosvid povoiennoho ekonomichnoho vidnovlennia terytorii [Global Experience in Post-War Economic Recovery of Territories]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vypusk 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2224/2147/> [in Ukrainian]
5. Stepanenko N. V., Kurilets O. O. (2023). Sutnist, poniattia i zmist povoiennoho vidnovlennia derzhavy: teoretyko-pravovyi aspekt [The Essence, Concept, and Content of Post-War State Recovery: A Theoretical and Legal Perspective]. *Legal Bulletin*. № 4. S. 35–41 [in Ukrainian]
6. Dzhdadt T. (n. d.). Pislia viiny. Istoriia Yevropy vid 1945 r. [After the War: A History of Europe Since 1945]. URL: <https://coollib.com/b/515667/read> [in Ukrainian]
7. Verkhovna Rada ratyfikuvava Ukraine Facility Plan – plan kompleksnoho vidnovlennia ta zmin na period 2024-2027 rokiv (n. d.) [The Verkhovna Rada ratified the Ukraine Facility Plan, a comprehensive recovery and reform plan for the 2024–2027 period]. URL: <https://decentralization.ua/news/18190> [in Ukrainian]
8. Kontseptsiiia stratehii povoiennoho vidnovlennia ta rozvytku Ukrainy (2022) [The Concept of the Strategy for Post-War Recovery and Development of Ukraine]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen 16 s. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf> [in Ukrainian]

9. Cohen P. (2010). Lessons from the Nationalization Nation: State-Owned Enterprises in France. Dissent. URL: <https://dissentmagazine.org/article/lessons-from-the-nationalization-nation-state-owned-enterprises-in-france/>
10. Brett S. (2025). The German Defense-Industrial Zeitenwende: Implications for Transatlantic Security. Strategic Perspectives, 65 p. URL: <https://digitalcommons.ndu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1043&context=inss-strategic-perspectives>
11. Knowles Ch. (n. d.). Germany 1945–1949: a case study in post-conflict reconstruction. URL: <https://historyand-policy.org/policy-papers/papers/germany-1945-1949-a-case-study-in-post-conflict-reconstruction/>
12. Postolovskyi V. O. (2025). Svitovyi dosvid povoiennoho vidnovlennia ekonomiky: shliakhy implementatsii v Ukraini [World Experience of Post-War Economic Recovery: Ways of Implementation in Ukraine]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomika*. Vyp. 29. S. 60–71. URL: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/economics/article/view/397/504> [in Ukrainian]
13. Halhash M. R. (2024). Problematyka formuvannia bezpekoorrientovanoho upravlinnia v orhanizatsiiakh [Issues of Forming Security-Oriented Management in Organizations]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*. № 4 (284). S. 5–14. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/download/930/888/909> [in Ukrainian]
14. Ivanusa A. I., Yemelienko S. O., Morshch Ye. V. (2019). Metody ta modeli bezpeko-orientovanoho upravlinnia zatsikavlenymy storonamy proektiv u systemi tsyvilnoho zakhystu [Methods and Models of Security-Oriented Stakeholder Management in Projects within the Civil Protection System]. *Bulletin of Lviv State University of Life Safety*. № 19. S. 36–43 [in Ukrainian]
15. Polchanov A. Yu. (2017). Postkonfliktne vidnovlennia yak systema [Post-Conflict Recovery as a System]. *Ekonomika ta derzhava*. № 5. S. 33–39 [in Ukrainian]
16. Tishchenko Ye. O. (2025). Sutnist ta osoblyvosti praktychnoi realizatsii teorii postkonfliktnoho vidnovlennia [Essence and Practical Implementation Features of Post-Conflict Recovery Theory]. *Ekonomichniy visnyk NTUU "Kyivskiy politekhnichnyi instytut"*. № 33. S. 11–17 [in Ukrainian]
17. Hamre J. J., Gordon R. S. (2002). Toward Postconflict Reconstruction. *The Washington Quarterly*. Vol. 25. Is. 4. P. 85–96. URL: https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/twq/fall2002/twq_fall2002h.pdf
18. Del Castillo G. (2008). Rebuilding War-Torn States: The Challenge of Post-Conflict Economic Reconstruction. Oxford, 464 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/227467734_Rebuilding_War-Torn_States_The_Challenge_of_Post-Conflict_Economic_Reconstruction

Стаття поширюється на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 03.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.09.2026